

Wandelen in Glasgow

Lysanne Erlings

Colofon

Wandelen in Glasgow

© 2019 Odyssee Reisgidsen | www.odyssee-reisgidsen.nl

© 2019 Lysanne Erlings en Odyssee Reisgidsen

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tweede, geactualiseerde druk 2019.

Wandelen in Glasgow

Tekst: Lysanne Erlings

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Foto's: Lysanne Erlings tenzij anders vermeld

Kaarten: UvA Kaartenmakers, Castricum | www.uva-kaartenmakers.nl

Odyssee Reisgidsen

Odyssee Reisgidsen levert zijn titels als paperback of als e-book. Paperbacks zijn verkrijgbaar bij de (reis)boekhandel in Nederland en Vlaanderen, via Bol.com of de Odyssee-website. De e-books zijn alleen verkrijgbaar via de Odyssee-website. Daarbij kan de reiziger zijn of haar eigen gids samenstellen.

Uiteraard proberen wij de geboden informatie zo actueel en accuraat mogelijk te houden. Toch kunnen er onvolkomenheden en fouten in de tekst voorkomen.

Odyssee aanvaardt daarvoor geen verantwoordelijkheid.

Odyssee zoekt auteurs

Naar Moravië, Groenland, Extremadura of een andere onbekende bestemming aan de randen van Europa of de wereld geweest? En je wilt je bevindingen op papier zetten? Odyssee zoekt de uithoeken van Europa op. Meer informatie: www.odyssee-reisgidsen.nl.

Legenda wandelkaarten

T = treinstation; M = metrostation

Volg Odyssee op Twitter @OdysseeReisgids

Volg Odyssee op Facebook www.facebook.com/odygids

Foto omslag paperback: Riverside Museum. Foto BigStock

Foto titelpagina: Glasgow University

Foto pg. 5: Ashton Lane

Voorwoord

'People Make Glasgow'. Het klinkt ietwat zoetsappig, maar deze nieuwe stads-slogan klopt als een bus. Zelfs de Glaswegians erkennen dat.

De stad heeft veel doorstaan. Glasgow floreerde tijdens de Industriële Revolutie, benoemde zichzelf tot tweede stad van het Britse rijk, investeerde in transport en bouwde huizen, musea en ziekenhuizen in de Victoriaanse en Edwardiaanse bouwstijl. De Eerste Wereldoorlog maakte aan dit alles een einde. Glasgow bevond zich in een diep dal zonder inkomsten en met veel ziektes, criminaliteit en armoedige levensomstandigheden voor de inwoners. Een grote schoonmaak haalde Glasgow letterlijk en figuurlijk uit het stof: gebouwen werden schoongespoten en de gemeente investeerde in de stad en in haar inwoners. Nu is het een stad met maandelijks festivals, prijswinnende stadsparken, prachtige architectuur van onder andere de gerenommeerde architect Charles Rennie Mackintosh en mensen die trots zijn er te wonen. En dat stralen ze uit. Ongetwijfeld raak je tijdens je bezoek in gesprek met enkele Glaswegians en dit zal een belangrijk onderdeel van je reis zijn.

De wandelingen in deze gids voeren je langs de levens van deze mensen door de jaren heen en laat je ervaren hoe hun verhalen de stad vormden. Wandel door een van de acht originele straten van Glasgow, waar mensen honderden jaren geleden door liepen op weg naar de galg. Ontdek hoe mensen slechts vijftig jaar geleden nog zonder elektriciteit woonden en hoe de inwoners nu hun vrije tijd in de stad doorbrengen.

Veel lees- en reisplezier,

Lysanne Erlings

Tips

Uiteraard houdt Odyssee zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden, prijzen en dienstregelingen? Laat het ons weten! Of heb je tips hebben over hotels, pensions, campings en dergelijke? Ook dat horen we graag! Stuur een email naar: info@odyssee-reisgidsen.nl

Inhoudsopgave

Geschiedenis van Glasgow

Van Glaschu tot Glasgow 7

Wandeling 1 | Verborgen geschiedenis

De verhalen achter de façades 12

Wandeling 2 | Het nieuwe en oude Glasgow

West End, Rivier Kelvin en Kelvingrove Park 29

Wandeling 3 | Het oorspronkelijke Glasgow

East End, High Street en Glasgow Green 39

Wandeling 4 | Het groene Glasgow

Southside: Queen's Park en Schotse Hooglanders 52

Wandeling 5 | Wandelen in de omgeving van Glasgow

Loch Lomond en New Lanark 61

Loch Lomond 61

Clyde and Loch Lomond Cycle Way 63

New Lanark 64

Praktische informatie Glasgow

Glasgow van A tot Z 67

Kaders

Charles Rennie Mackintosh 17

Verkeerspion op het hoofd van Wellington 21

Kelvingrove Art Gallery and Museum 32

A wee dram, Tennents en Irn Bru 36

Tenement houses 46

The Old Firm 50

'Taps oan or taps aff' 55

Stadsparken 57

Van Glaschu tot Glasgow

Glasgows nieuwste slogan 'People Make Glasgow'. Foto Michael Cameron

De vroegste geschiedenis van Glasgow speelt zich af rond de plek waar de kathedraal van Glasgow staat. Deze plek werd in het Keltisch Glaschu genoemd, wat zoveel betekent als dierbare, groene plek. In de 6de eeuw hield de heilige Mungo hier religieuze bijeenkomsten en het embryonale Glasgow was daarmee genesteld.

Rond de kathedraal

De geschiedenis van Glasgow is terug te voeren naar de 12de eeuw, toen de stad in 1178 stadsrechten verwierf. Het is in die tijd dat de route tussen de kathedraal en de rivier de Clyde werd bebouwd, de hedendaagse High Street. Hier vestigde zich ook de universiteit, die in 1450 door koning James II en bisschop Turnbull werd gesticht. Toen in de 14de eeuw een stenen brug over de rivier de Clyde werd gebouwd, verplaatste het centrum zich in de richting van de rivier. Rond Glasgow Cross ontwikkelde zich het middeleeuwse, stadse leven. In de 17de-eeuwse godsdienstoorlogen koos de stad de kant van de *covenanters*, wat leidde tot burgeroorlog en bloedvergieten.

In 1649 werd de bevolking gedecimeerd door de pest en in 1652 woedde er een grote brand die bijna een derde van de stad verwoestte.

Na de unie met Engeland in 1707 bloeide Glasgow op dankzij de levendige handel met Noord-Amerika en West-Indië, met name in tabak. Glasgow streefde Liverpool en Bristol als havenstad voorbij. Door deze bloei groeide de stad uit zijn voegen en de noodzakelijke uitbreiding werd ten westen van High Street gevonden.

The Merchant City werd in de decennia daarna gebouwd in een rechthoekig stratenpatroon. De Tobacco-Lords, die de Europese tabakshandel monopoliseerden, bouwden hier hun huizen, kantoren en beurzen en bouwden zo de fundamenten voor het huidige Glasgow

Industriële Revolutie

Bedrijvigheid langs de Clyde, 1887. John Atkinson Grimshaw (1836-1893)

De Industriële Revolutie betekende een nieuwe opsteker voor Glasgow. De stad groeide uit tot de belangrijkste industriestad van Schotland, dankzij de nabijgelegen ijzer- en kolmijnen. De rivier Clyde werd bevaarbaar gemaakt en het Forth-Clydekanaal, aangelegd in 1790, verbond Glasgow met de Noordzee. Textiel-, metaal- en chemische industrie en vooral scheepsbouw werden de belangrijkste sectoren. Maar dit alles had ook een keerzijde: er ontstond een trek naar de stad waar werk te vinden was. Tussen 1750 en 1821 groeide het aantal inwoners van 32.000 tot een kleine 150.000, voornamelijk door de immigratie van Ierse arbeiders. Veel inwoners vonden onderdak in slechte huizen, wat een vruchtbare combinatie was voor de opkomst en massale uitbraak van ziektes als de pokken, tyfus en cholera met vele duizenden doden tot gevolg. Pas vanaf 1831 werd een gezondheidscommissie ingesteld om de situatie te verbeteren. Ondertussen kwamen arbeiders in opstand tegen hun erbarmelijke omstandigheden. Vele stakingen en acties werden georganiseerd om betere woon- en werkomstandigheden af te dwingen. In Glasgow Green werd massaal gedemonstreerd en hongerigen plunderden winkels. Deze *Bread Riots* (broodopstanden) werden door het leger in bloed gesmoord, er vielen zes doden. Sociaal bewogen hervormers van de chartisten, een politieke groep die de arbeidersklasse vertegenwoordigde, kwamen daarna in de gemeenteraad en de overheid begon een sociaal beleid te voeren. Het zou echter tot ver in de 20ste eeuw duren eer de ergste uitwassen voorgoed verdwenen waren.

Maar wat vooral centraal stond tijdens deze periode was groei. De *merchants* financierden productie in Glasgow en vonden nieuwe markten in Canada en India om de producten vervolgens te verkopen. Op een gegeven moment werkte meer dan de helft van alle scheepsbouwers uit het Verenigd Koninkrijk in een van de twintig scheepswerven aan de Clyde. Voor het eerst woonden er meer mensen in Glasgow dan in Edinburgh en Glasgow zat op de top van haar zelfvertrouwen. De stad noemde zichzelf 'De tweede stad van het rijk' en vergeleek zichzelf met steden als Rome en Venetië. Er verschenen nieuwe ziekenhuizen, theaters, banken, kerken en kantoren in Victoriaanse bouwstijl als bewijs van alle macht, rijkdom en zekerheid in Glasgow. Er werd geïnvesteerd in parken en bruggen en trein, tram en metro maakten hun eerste ritten door en naar de stad. Dit leidde ook allemaal tot een culturele bloei. Kunstenaars, bekend onder de naam *The Glasgow Boys*, verzetten zich tegen het conservatisme in de kunstwereld, in theaters werden toneelstukken van Ibsen en Chekhov gespeeld en handelaren kochten Franse impressionisten aan. Kelvingrove Art Gallery bouwde ondertussen verder aan de beste collectie van het land en de Mitchell Library werd gebouwd. Het ging Glasgow op alle gebieden voor de wind en het werd gezien als een wereldstad met als belangrijkste visitekaartje alle motoren, schepen en locomotieven.

Glasgow na 1900

De Eerste Wereldoorlog en de daaropvolgende economische wereldcrisis maakten aan dit alles hardhandig een eind. Tussen 1914 en 1918 sloten meer dan 200.000 mannen en jongens zich aan bij het leger, eerst vrijwillig en na 1916 als onderdeel van de dienstplicht. Ondertussen werden de scheepsbouwers gevraagd hun taak neer te leggen om munitie te gaan produceren.

Vervolgens stortte de scheeps- en machinebouw in toen de Depressie zich aankondigde; in 1922 telde Glasgow 80.000 werklozen. Het probleem was zo groot dat Glasgow het niet zelf op kon lossen. De zware industrie, de enige industrie die de stad kende en inkomsten genereerde, was weggevaagd. De stad moest de overheid om hulp vragen om nieuwe industrieën te introduceren en in hun groei te investeren.

In deze periode werd Glasgow een bolwerk van de socialistische *Independent Labour Party* (ILP). In 1922 werden tien van de vijftien parlementszetels uit Glasgow door kandidaten van deze partij gewonnen. Deze *Red Clydesiders* drukten een stempel van strijdbaarheid op de stad die het decennialang zou houden. De scheepsbouw krabbelde in de jaren dertig van de vorige eeuw op met de orders voor de zeekastelen *Queen Mary* en *Queen Elizabeth*, maar dat zou tijdelijk zijn. Het vliegtuig nam langzaam maar zeker de rol van intercontinentaal transportmiddel over en de cruiseschepen verloren hun positie. De Tweede Wereldoorlog betekende een opleving voor de havenactiviteiten, omdat Glasgow veiliger werd geacht dan de havensteden in Engeland. Toch wisten de Duitsers met enkele bombardementen dood en verderf te zaaien in Grounock en Clydebank, waarbij vijftienhonderd mensen het leven lieten. Zelfs tot ver na het einde van de Tweede Wereldoorlog waren de effecten ervan nog te voelen in Glasgow.

Op weg naar het moderne Glasgow

Het leven in Glasgow in de jaren vijftig is een wereld van verschil met nu. Kinderen die opgroeiden in die tijd dachten dat stenen zwart waren, omdat de hele stad vies was en alle gebouwen zwart waren uitgeslagen, inclusief George Square. Soms was het door alle smog niet mogelijk meer dan drie meter vooruit te kijken. Dit was uiteraard niet erg gezond voor de inwoners en in 1957 begon het gemeentebestuur met een grote schoonmaak. Ze bestelden zesendertig röntgenmachines om 700.000 inwoners te laten scannen op tuberculose zodat ze die ziekte konden bestrijden. Daarnaast werden stenen en gebouwen gereinigd en werden planten en bomen geplant. De stad kreeg plotseling kleur.

Toen het gemeentebestuur hoorde dat tegen deze tijd bijna veertig procent van hun inwoners nog in een huis woonden waarin het toilet zich buiten bevond en ze deze met alle burens deelden, werd zij gedwongen ook hierin te grijpen. Het ging vooral om mensen in de 'sloppenwijken' van Glasgow: Hutchesontown en de Gorbals. De huurhuizen gingen tegen de vlakke om plek te maken voor moderne flats. Zo'n 32.000 bewoners werden naar buitenwijken 'gedeporteerd', waar flats waren gebouwd met slechts enkele faciliteiten. De inwoners werden gedwongen met de bus naar school of werk te gaan, zij het dat de bus te duur voor hen was. In 1966 stond elke ochtend een lange rij voor het kantoor van de woningafdeling met mensen die verzochten in een ander gebied gehuisvest te worden. In de sloppenwijken waren nauwe banden tussen families ontstaan en men hielp elkaar, maar met alle deportaties had het gemeentebestuur hier een groot gat in geslagen. De buitenwijken werden gedomineerd door gangs en de mensen voelden zich niet veilig zonder hun familie en gemeenschap. Mede dankzij deze beslissing verlieten bijna een half miljoen mensen de stad in een halve eeuw tijd. Ondertussen woonden er nog steeds elfduizend mensen in woningen die tot onbewoonbaar bestempeld waren.

Aan het begin van de jaren zeventig realiseerde het gemeentebestuur dat er grote veranderingen doorgevoerd moesten worden. Ze konden de stad niet blijven uitbreiden met buitenwijken en ze moesten kijken naar wat de stad zelf te bieden had. Ambtenaren bekeken de huurhuizen die de gemeente in haar bezit had en besloten tot grote renovaties om de woningen aan huidige eisen te laten voldoen. De oude huizen kregen een badkamer die zich binnenshuis bevond en elk huis bestond nu uit meerdere kamers. Commerciële investeerders voegden zich ook in de markt en creëerden nog meer woongelegenheden in de stad.

Al deze investeringen begonnen hun vruchten af te werpen. Langzaam maar zeker liet Glasgow de reputatie als grimmige postindustriële stad achter zich en begon ze een nieuw imago op te bouwen. Dit gaf de stad nieuw vertrouwen, dat alleen maar bleef groeien aan het begin van de jaren tachtig. Allereerst opende het de *Burrell Collection* in Pollok Country Park en een jaarlijks lokaal kunstfestival dat gehouden werd begon zo populair te worden dat het nationale aandacht trok. Burgemeester Michael Kelly benoemde zichzelf tot ambassadeur van de stad en zette Glasgow in de markt met de slogan 'Glasgow's Miles Better', waarmee hij de vergelijking trok tussen het verleden van de stad en het heden in 1983. Deze campagne bleek achteraf het belangrijkste keerpunt geweest te zijn in de perceptie van de stad door toeristen en buitenstaanders.

Dit harde werk werd beloond toen de stad in 1988 het populaire *Garden Festival* mocht organiseren. Twee jaar later werd Glasgow uitgeroepen tot Culturele